

Vastaus Joel Linnainmäen ja 49 muun valtuutetun aloitteeseen toisen asteen koulutuksen kustannusten selvittämisestä sekä niiden laskemisesta

VD/7810/00.02.00.03/2017

EL-H/MV/LL, HY-L

Joel Linnainmäki ja 49 muuta valtuutettua ovat jättäneet seuraavan valtuuston työjärjestyksen mukaisen valtuustoaloitteen:

”Pelastakaa Lapset järjestön mukaan Suomessa elää jopa 160 000 lasta ja nuorta köyhyyden tai syrjäytymisen vaarassa. Suomalaisista 15 prosenttia ei ole suorittanut toisen asteen tutkintoa 25 ikävuoteen mennessä. Tilanne on erityisen synkkä pienituloisten perheiden lapsilla.

Suomen Lukiolaisten Liiton selvityksen mukaan lukion kokonaiskustannukset opiskelijalle ovat kolmen vuoden aikana jopa 2600 euroa. Ammattioppilaitoksessa kulut voivat olla tätäkin korkeampia työvälineiden hankinnan vuoksi. Ammatillisen koulutuksen kustannuksista ei kuitenkaan järjestelmällisesti saatavilla tarvittavia tietoja.

Vuoden 2018 nuorisobarometrin ennakkotietojen mukaan joka neljännes toisen asteen tutkinnon keskeyttäneistä kertoo rahapulnan vaikuttaneen opintojen keskeytymiseen. Kokonaan ilman tutkintoa tai opiskelupaikkaa olevista nuorista lähes puolet kertoo rahanpuutteen karsineen heidän opiskeluvaihtoehtojaan.

Koulutuksen periytyminen on uhka mahdollisuuksien tasa-arvolle ja yhdenvertaiselle yhteiskunnalle.

Yllä olevan johdosta me allekirjoittaneet valtuutetut edellytämme, että Vantaan kaupunki

- selvittää missä määrin toisen asteen koulutuksen keskeytykset johtuvat taloudellisista syistä,
- selvittää ammatillisen koulutuksen, Vantaan ammattiopisto Varian ja Kauppiaitten kauppaoppilaitoksen koulutuksen vuosittaiset kustannukset opiskelijoille,
- selvittää millaisia tukimalleja tai oppimateriaalien tarjontatapoja toisella asteella voitaisiin antaa ja millaisia kustannuksia tämä aiheuttaisi kaupungille,
- ja esitämme, että kaupunki kehittää tiedonsaantia ja taloudellisen tuen muotoja toisen asteen opiskelijoille yhteistyössä järjestöjen ja oppilaitosten kanssa opiskelijoiden yhdenvertaisuuden varmistamiseksi.”

Kaupunginvaltuusto 28.8.2017 § 18

Päätös:

Päätettiin ottaa asia käsiteltäväksi ja lähettää valtuustoaloite kaupunginhallitukselle valmisteltavaksi.

Sivistystoimen toimiala toteaa vastauksenaan kohtiin a-d seuraavaa:

Vastauksen valmistelu on tehty sivistysviraston, Vantaan ammattiopisto Varian, kauppiaitten kauppaoppilaitos Mercurian ja kuraattoripalveluiden yhteistyönä.

a) Missä määrin toisen asteen koulutuksen keskeytykset johtuvat taloudellisista syistä

Vantaan ammattiopisto Variassa opintojen keskeyttämisistä tehtiin vuonna 2012 selvitys, jossa haastateltiin 39 nuorta opintojen keskeyttämisen taustalla olleista syistä (Anu Arponen-Aaltonen: Selvitys opintojen keskeyttämisestä. Vantaa ammattiopisto Varia). Selvityksen perusteella keskeyttämisen taustalla on yleensä moninaisia syitä ja erityisesti taloudelliset syyt esiintyivät tyypillisemmin yhdessä toisen syyn kanssa. Ainoastaan yksi haastatelluista opiskelijoista kertoi eron johtuneen taloudellisista vaikeuksista ja pakosta saada töitä.

Vuositasolla seurattavien tilastojen mukaan valtaosa ammatillisen koulutuksen opintojen keskeyttämisestä johtuu siitä, että opintoala on opiskelijan ilmoituksen mukaan väärä. Kauppiaitten kauppaoppilaitos Mercuriassa tietoon ei ole tullut yhtään tapausta, jossa keskeyttämisen syynä olisi ollut taloudellinen tilanne.

Myös ammatillisissa oppilaitoksissa työskentelevien kuraattoreiden havaintojen mukaan taloudelliset tekijät kytkeytyvät usein muihin elämän haasteisiin, kuten esimerkiksi mielenterveys- ja elämänhallinnan ongelmiin. Tällaisissa tilanteissa talouden hoitaminen näyttäytyy vaikeana ja asiakkaat tarvitsevat siihen tukea ja ohjausta. Taloudelliset syyt eivät kuitenkaan yleensä ole yksistään opintojen keskeyttämisen syynä. Kuraattoreiden asiakkaina olevista opiskelijoista 20 % - 50 % on tarvinnut apua taloudellisten syiden takia, osuus vastaa noin 2 - 5 % koko opiskelijamäärästä. Vaikka taloudelliset vaikeudet eivät välttämättä johda opintojen keskeytymiseen, niillä on kuitenkin vaikutuksia opintojen edistymiseen, kun opiskelija voi joutua käymään opintojen ohessa töissä. Erityisesti tämä koskee muualta Vantaalle opiskelemaan tulleita, jotka ovat saattaneet joutua vuokraamaan asunnon ja rahoittavat itse elämisen kustannuksia. Erityisiä haasteita on myös opiskelijoilla, joilla on maksuhäiriömerkintä.

Lukioissa keskeyttämisprosentti on alhainen (2,9 % vuonna 2016). Syksyllä 2017 koottujen tietojen perusteella lukiokoulutuksesta eronneista opiskelijoista 84 % on siirtynyt muuhun koulutukseen ja muiden keskeyttämisten taustalla on ollut muun muassa terveydellisiä syitä. Alle 10 opiskelijaa on eronnut lukiokoulutuksesta siirtyäkseen työelämään. Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden tapaan taloudelliset vaikeudet eivät siis ole keskeinen syy opintojen keskeyttämiseen. Taloudelliset syyt voivat kuitenkin vaikuttaa opintojen suorittamiseen, kun opiskelijat joutuvat työskentelemään opintojen ohessa. Tämä näkyy tilastoissa muun muassa siten, että yli kolmessa vuodessa opintonsa suorittavien osuus lukiokoulutuksen päättävistä on lisääntynyt. Toisaalta opintoaikojen pidentymiseen vaikuttavat myös vaihto-oppilasvuosi, laaja opinto-ohjelma tai muu opiskeluun vaikuttava elämäntilanne. (Opetushallitus, Koulutuksen tilastollinen vuosikirja 2014)

b) Vantaan ammattiopisto Varian ja Kauppiaitten kauppaoppilaitoksen koulutuksen vuosittaiset kustannukset opiskelijoille

Ammatillisessa koulutuksessa opiskelijan hankittavana on oppikirjojen lisäksi ammattialaan liittyviä henkilökohtaisia työvälineitä ja -materiaaleja. Periaate on, että opiskelija hankkii opiskelun aikana omaksi ne työvälineet ja materiaalit, jotka kyseessä olevalla alalla on työntekijän hankittavana. Lisäksi opiskelijalle voi koitua kustannuksia työpaikoilla tapahtuvaan oppimiseen liittyvistä matkakustannuksista. Tutkintokohtaiset kustannukset vaihtelevat 35,00- 980,00 euron välillä. Osalla tutkinnoista ei ole käytössä oppikirjoja vaan opettajat jakavat opetusmateriaalin monisteina tai sähköisenä versiona. Työvaatteiden, kenkien, työkalujen ja tarvikkeiden osalta on erilaisia käytäntöjä riippuen siitä ovatko ne opiskelijan henkilökohtaisessa käytössä. Liikenteen kuljettajakoulutuksen kustannukset ovat korkeita, koska niihin sisältyy ajokorttikustannukset ja ne opiskelija maksaa itse. Ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen osalta on pyritty mahdollisimman alhaisiin kustannuksiin, koska se rinnastetaan 10-luokka

koulutukseen, missä taas ei ole kustannuksia ollenkaan. Alla on tarkempi erittely kustannuksista perustutkinnoittain.

Taulukko 1 Koulutuksen vuosittaiset kustannukset opiskelijalle perustutkinnoittain

Perustutkinto	Kustannukset yhteensä
Kuvallisen ilmaisun perustutkinto	46,67 €
Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto, maalari	84,00 €
Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto, puuseppä	92,33 €
Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto, ompelija	283,33 €
Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto, rakennusrestaurointi	145,00 €
Autoalan perustutkinto	155,00 €
Elintarvikealan perustutkinto	188,33 €
Kello- ja mikromekaniikan perustutkinto	31,67 €
Kiinteistöpalvelujen perustutkinto	11,67 €
Kone- ja tuotantotekniikan perustutkinto	11,67 €
Lentokoneasennuksen perustutkinto	182,33 €
Logistiikan perustutkinto, varastonhoitaja	54,33 €
Logistiikan perustutkinto, autonkuljettaja	236,33 €
Logistiikan perustutkinto, yhdistelmäajoneuvon kuljettaja	326,67 €
Logistiikan perustutkinto, linja-auton kuljettaja	323,00 €
Logistiikan perustutkinto, lentoasemahuoltaja	239,00 €
Rakennusalan perustutkinto	66,67 €
Sähkö- ja automaatiotekniikan perustutkinto	161,67 €
Talotekniikan perustutkinto	95,00 €
Tieto- ja tietoliikennetekniikan perustutkinto	11,67 €
Turvallisuusalan perustutkinto	65,00 €
Hiusalan perustutkinto	375,00 €
Sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinto	150,33 €
Hotelli-, ravintola- ja catering-alan perustutkinto	174,33 €
Matkailualan perustutkinto	112,67 €

Ammatillisen koulutuksen reformin myötä opetus- ja kulttuuriministeriön asetus eräiden oppilailta perittävien maksujen perusteista muuttuu, joten syksyn 2017 aikana tehdään kokonaisesitys opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista. Siinä määrätään tutkinnoista perittävistä opiskelijamaksuista, arvosanan korottamismaksuista ja oppimateriaalista ja tarvikkeista perittävistä maksuista. Tutkintojen perusteiden muuttuessa tarkistettavaksi tulee myös, mitä korttikoulutuksia järjestetään ja hankitaanko maksullisia kortteja oppilaitoksen puolesta. Ajokorttimaksut tulevat kuitenkin säilymään ennallaan.

Kauppiaitten Kauppaoppilaitoksessa toteutetaan liiketalouden koulutusta, joka ei vaadi erityisiä työvälineitä. Oppiminen on siirtymässä yhä enemmän työpaikoille ja verkkoon. Perinteisiä oppikirjoja opiskelijat joutuvat hankkimaan 4–5 kappaletta ja niiden kustannusarvio on alle 200 euroa. Kaksoistutkintoa suorittavat joutuvat tämän lisäksi hankkimaan lukiokirjoja tai sähköisiä kirjoja. Syksyllä 2017 opintonsa aloittaneet hankkivat oman kannettavan tietokoneen, joka tarvitaan mm. digitaalisia ylioppilaskirjoituksia varten. Tietokoneen kustannusarvio on alkaen 200 euroa. Minimissään liiketalouden opiskelijan kustannukset ovat kolmen vuoden ajalta yhteensä n. 350 euroa.

c) Millaisia tukimalleja tai oppimateriaalien tarjontatapoja toisella asteella voitaisiin antaa ja millaisia kustannuksia tämä aiheuttaisi kaupungille

Opiskelija voi hakea Kelasta opintotukea, koulumatkatukea ja toimeentulotukea, jos tuen myöntämisen edellytykset täyttyvät. Perustoimeentuloa ei myönnetä esim. oppikirjoihin, tietokoneeseen ja muihin työvälineisiin (esim. työkalut ja työvaatteet Variassa). Perustoimeentulotukeen kuulumattomiin menoihin on mahdollista hakea täydentävää ja ennaltaehkäisevää tukea Vantaan sosiaalitoimesta. Päätökset perustuvat tapauskohtaiseen harkintaan. Mikäli esimerkiksi lukio-opiskelijalla tai hänen perheellään ei ole mahdollisuutta kustantaa omaa tietokonetta, lukio yhdessä sosiaalityön kanssa etsii ratkaisun, jotta nuori voi käyttää tietokonetta opinnoissaan ja digitaalisissa yo-kokeissa.

Kaikkein heikommassa asemassa ovat alaikäiset opiskelijat, joiden huoltajat eivät taloudellisesti tue opiskelua. Heidän on vaikea saada toimeentulotukea, koska ensisijainen elatusvastuu on huoltajilla. Opiskelijoiden menestymistä vanhempien varallisuudesta ja yhteiskunnallisesta asemasta riippumatta voidaan tukea huolehtimalla siitä, että opiskeluista aiheutuvat kustannukset pysyvät kohtuullisina ja materiaaleja tai välineitä on mahdollista hankkia käytettynä. Oppilaitoksissa on myös tietokoneita ja muita sähköisiä välineitä opiskelijoiden hyödynnettävissä ja oppimateriaaleja on saatavilla verkossa erilaisissa sähköisissä oppimisympäristöissä (esim. Verkkovaria). Näitä malleja pyritään kehittämään myös jatkossa.

Taloudellista tukea opintoihin voi saada myös järjestöiltä (esim. Pelastakaa lapset ry:n oppikirjatuki), säätiöiltä ja seurakunnilta. Erityisistä syistä voi olla mahdollista hakea myös muita taloudellisen tuen muotoja, esim. nuorten kuntoutusraha ja vammaistuki (Kela). Opiskelijoille, joilla on maksuhäiriömerkintä, voidaan myöntää sosiaalista luottoa tilanteissa, joissa luotto olennaisesti parantaa opiskelijan edellytyksiä saattaa keskeneräiset opinnot loppuun. Opiskelijalla tulee olla jo säännölliset tulot, jotka mahdollistavat luoton hoitamisen.

Kauppiaitten Kauppaoppilaitoksella on oma kirjasto, josta voi lainata kaikkia kurssikirjoja ja myös tarvittaessa kannettavia tietokoneita koulupäivän aikana. Lisäksi opiskelijoille maksetaan ateria- ja matkakulukorvausta työssäoppimisjaksojen ajalta 5 €/työpäivä.

d) Esitämme, että kaupunki kehittää tiedonsaantia ja taloudellisen tuen muotoja toisen asteen opiskelijoille yhteistyössä järjestöjen ja oppilaitosten kanssa opiskelijoiden yhdenvertaisuuden varmistamiseksi

Kuraattorit auttavat opiskelijoita asumiseen, raha-asioihin ja toimeentuloon liittyvissä asioissa. Työn painopiste on varhaisessa ongelmiin puuttumisessa. Tarvittaessa kuraattorit ohjaavat ja neuvovat myös muiden palvelujen piiriin.

Jokaisessa toimipisteessä on opintotoimisto, jossa opintosihteerit neuvovat opiskelijoita kaikissa opintoihin liittyvissä asioissa. Opintotoimistoissa on saatavissa myös kirjallista materiaalia opintojen kustannuksista ja opintososiaalisista eduista. Verkkosivustoilla esim. <https://www.varia.fi/fi/opiskelijana-variassa/opiskelijalle/tuet-ja-etuudet> on myös tiedotettu erilaisista tukimuodoista. Mercuriassa on tarkoitus jatkossa tiedottaa tukimahdollisuuksista tuleville opiskelijoille hyväksymiskirjeen yhteydessä.

Sivistystoimen apulaiskaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

- a) antaa Joel Linnainmäelle ja 49 muulle aloitteen allekirjoittaneelle valtuutetulle esityksen mukainen kaupunginhallituksen vastaus, ja
- b) esittää kaupunginvaltuustolle merkittäväksi kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Kaupunginvaltuusto 11.12.2017 § 8**Kaupunginhallituksen esitys:**

Päätetään merkitä kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liitteet:

- Joel Linnainmäen ja 49 muun valtuutetun aloite toisen asteen koulutusten kustannusten selvittämisestä sekä niiden laskemisesta

Muutoksenhakuohje: 4.1. Valituskielto

Lisätiedot:

nuoriso- ja aikuiskoulutuksen johtaja, va. Marja Viljamaa, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi